

N:o 53.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1903 kl. 3 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 18 kap.
16 § strafflagen.*

Lagutskottet har till förberedande behandling fått mottaga en af herr *J. Nydal* i Andra Kammaren väckt motion, n:o 123, af följande lydelse:

»Vid nästlidet års riksdag föreslog jag uti en då afgifven motion (n:o 87), att Riksdagen måtte besluta, att 18 kap. 16 § strafflagen skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Misshandel af djur straffas med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till fängelse dömas.

Till stöd för detta förslag anförde jag följande:

Allt kraftigare och beständare kräfver det allmänna rättsmedvetandet skärpta straffbestämmelser i fråga om djurplågeribrott.

På intet område torde det emellertid vara svårare att åstadkomma en fullt effektiv och på samma gång rättvis lagstiftning. En handling, som i ett gifvet fall och utfövad under då för handen varande förhållanden måste betraktas såsom straffvärdt djurplågeri, kan i ett annat fall och under andra förhållanden vara berättigad, ja, till och med en plikt.

Hvarje specialiserande i lagen om djurplågeribrott är därför farligt. Och dess bättre har den lagstiftande makten i Sverige en sådan erfarenhet af de lagskipande myndigheterna, att den utan tvekan kan åt de senares afgörande öfverlämna, när i de speciella fallen straffvärdt djurplågeri föreligger eller icke. Det lider intet tvifvel, att med den samvetsgrannhet,

som utmärker den svenska domarekåren, och med den varsamhet, med hvilken vår allmänna åklagaremakt utöfvas, skulle såväl de speciella djurskyddsvännerna som öfriga samhällsmedlemmar kunna känna sig tillfredsställda med en lagstiftning, som inrymde åt domstolarne makten att inom väsentligt vidgade gränser karakterisera brott och belägga straff.

Vår nu gällande djurplågerilagstiftning, som återfinnes i 18 kap. 16 § strafflagen, lyder sålunda: »Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet, straffas med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till fängelse i högst sex månader dömas».

Det är icke bland djurvännerna i vårt land mer än en mening därom, att denna paragraf är synnerligen otillfredsställande. Vid upprepade tillfällen ha dess restriktioner lagt hinder för domstolarne att såsom djurplågeri bestraffa förseelser, hvilka varit synnerligen upprörande.

Jag behöfver endast erinra om det på sin tid så mycket omtalade Wulffska cirkusdjurplågeriet, som undgick straff — emedan det icke kunnat visas vara »uppenbar grymhet».

Och här i Andra Kammaren berättade år 1888 herr Wretlind följande, högst betecknande episod: »En sjäare (i Göteborg) hade tagit sig för att öfvergjuta en råtta med petroleum och sedan tända eld på densamma, hvarefter råttan fick springa omkring, och han fröjdade sig åt hennes plågor. Han blef anklagad för djurplågeri, hvilket ju var fullt berättigadt. Men han skrattade inför polisdomaren, emedan han visste, att han ej kunde dömas för djurplågeri på den grund att djuret ej var husdjur. Polisdomaren kom då på den fyndiga idén att döma honom till straff — för ovarsamt handhavande af elden».

En rå människa, som tillfredställer sina lägsta drifter, sitt usla begär att plåga en lefvande, kännande varelse, undgår, om denna icke är ett husdjur, helt och hållet straff därför. Och likväl visar hon en likaså brottslig vilja, likaså farliga tendenser som den, hvilken på enahanda sätt behandlar ett husdjur.

Man må icke invända, att genom utsträckning af strafflagens bestämmelser jämväl till andra djur än husdjur omöjliggör man mångt behandlingssätt af de vilda djuren, som icke kan anses fördömligt, exempelvis jakt och fiske.

Detta blir ingalunda händelsen. Lika visst som jaktens och fiskets näringsfång kunna utöfvas på ett sätt, som icke öfverensstämmer med humanitetens lagar, lika visst kunna de idkas så, att de skäligen icke böra karakteriseras såsom straffvärda.

Men att i detta fall i lagstiftningen uppdraga gränsen mellan straff-

värddt och icke straffvärddt är alldeles omöjligt. Därför bör lagen så affattas, att domaren, som får för sig framlagda de närmare omständigheterna, kan skilja den straffvärde från den, hvilken handlat sedligt och oklanderligt.

Och jag upprepar än en gång: Den lagstiftande makten i vårt land har sådan erfarenhet af de lagskipande myndigheterna, att den icke skäligen har anledning att hysa tvekan att i dessa myndigheters händer lägga afgörandet, när i de speciella fallen straff bör åläggas eller icke.

Slutligen vill jag påpeka ett ytterligare stöd för min uppfattning, att straff för djurplågeri äfven bör åläggas dem, hvilka utöfva sådant mot djur, som icke äro husdjur.

Genom ett cirkulär af den 4 november 1902 till domkapitlen, directionerna öfver Stockholms stads undervisningsverk och Nya elementarskolan samt öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor har Kungl. Maj:t fäst »skolföreståndares och lärares, särskildt lärarnes i kristendomskunskap och naturkunnighet, uppmärksamhet på angelägenheten däraf, att ungdomen erhåller en rätt insikt i människans förhållande till djurvärlden samt i de skyldigheter, som människan i följd däraf har emot såväl de vilda som de tama djuren, i syfte att därigenom ungdomens medkänsla för djuren må väckas samt all onödig grymhet mot dem undanrödjas».

Härmed har Kungl. Maj:t tydligt uttalat sig anse, att människan har plikter såväl mot de vilda som mot de tama djuren.

Att under sådana förhållanden stadga straff för pliktöfverträdelser är endast en enkel konsekvens af hvad som redan af Kungl. Maj:t uttalats som en oemotsäglich princip.

Uti sitt öfver motionen afgifna utlåtande n:o 17 hemställde lagutskottet, att densamma icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet fanns emellertid fogad en reservation af herr Lindhagen, med hvilken herrar Zetterstrand och Gussing instämde. Däri föreslogs, att Riksdagen ville för sin del antaga följande ändrade lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen:

Visar någon i behandling af djur uppenbar grymhet; straffes med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.

Vid ärendets behandling i Första Kammaren blef lagutskottets hemställan bifallen, under det att vid dess behandling här i kammaren reservationernas förslag blef efter en uttömmande debatt utan votering antaget.

Då jag nu anhåller att få återupprepa min motion och därvid anser

mig böra vidhålla mitt yrkande i alla dess delar, tillåter jag mig till stöd därför få erinra om hvad jag vid ärendets föredragning här i kammaren den 1 mars 1902 hade äran yttra:

»Det är sålunda i två hänseenden, som förevarande lagstadgande enligt förslaget skulle ändras och på samma gång skärpas: Uttrycket »uppenbar grymhet» skulle nämligen utbytas mot uttrycket »misshandel» och orden »egna eller andras kreatur» ersättas af ordet »djur».

Det lär väl för hvar och en vara lätt att förstå, hvarför man från djurskyddsvänligt håll finner det önskligt, att de ord, hvarmed i lagen det straffbara djurplågeriet beskrifves, ha en så pass omfattande betydelse, att hvarje sådan misshandel af djur, som inför det allmänna rättsmedvetandet är moraliskt fördömlig, äfven blir juridiskt straffbar. Så är icke förhållandet med den nuvarande beskrifningen å ifrågavarande brottsbegrepp. »Uppenbar grymhet» i behandlingen af djur ådagalägger enligt vanligt språkbruk endast den, som gör sig saker till ett påtagligt, omisskännligt och *afsiktligt* djurplågeri af synnerligen svår beskaffenhet. Lagutskottet medgifver också, att termen »uppenbar grymhet» icke är en adekvat beteckning för begreppet straffbart djurplågeri. Det säger: »Med den tolkning af förevarande lagrum, hvilken i praxis utbildat sig, torde det numera få anses gifvet, att detsamma är tillämpligt ej blott på de gröfsta fallen af djurplågeri, då någon plågar endast för det nöje, som beredes honom genom det plågade offrets smärta, utan äfven på hvarje annat rätt och hänsynslöst plågande af beskaffenhet att fördömas af den sunda naturliga sedlighetskänslan». Härmed vill utskottet säga, att med den tolkning af lagrummet, som utbildat sig vid domstolarne, lagrummet är tillämpligt äfven på sådana fall af djurplågeri, som icke kunna karakteriseras såsom grymma i detta ords vanliga mening. Men om så är, så bevisar detta, att ordet grymhet icke längre är lämpligt, utan bör ersättas af en term, som bättre uttrycker begreppet straffbart djurplågeri.

Jag vågar dock icke tro, att utskottet har så alldeles rätt i sitt antagande, att lagrummet, sådant det nu lyder, är tillämpligt och äfven tillämpas på, såsom det heter i betänkandet, hvarje »rätt och hänsynslöst plågande af beskaffenhet att fördömas af den sunda naturliga sedlighetskänslan». Det finnes nämligen flera arter af upprörande djurplågeri, hvilka skyddas af modet, fördomen och traditionen eller af mäktiga intressen, och för hvilka man gör anspråk på, att de icke skola hänföras till straffbart djurplågeri. Såsom exempel härpå vill jag blott nämna den misshandel af djur, som äger rum vid kapplöpningar och distansridter eller vid användningen af en del gamla slaktsätt.

Jag tror nog, att utskottet har rätt i sin uppfattning angående domstolarnes tolkning af ordet grymhet, om man nämligen endast fäster afseende vid vissa slag af djurplågeri. Om ett djurplågeri anses hafva sin grund hufvudsakligen i råhet, i vrede, i grof försumlighet och vårdslöshet eller i någon annan dylik sinnesrörelse eller egenskap hos djurplågaren, då torde våra domare mången gång, kanske till och med i de flesta fall, af sin humanitetskänsla förmås att gifva lagrummet en vidsträcktare tolkning, än som, noga sedt, rättfärdigas af ordalydelsen. Men när misshandeln sker eller synes ske för något visst ändamål, låt vara ett aldrig så värdelöst och lumpet, blott det har något slags häfd i sed och bruk, då torde äfven den svåraste misshandel icke anses juridiskt straffbar. Felet ligger däri, att handlingens brottslighet göres beroende af den handlande personens mer eller mindre tydliga afsikt och sinnesstämning i stället för af det lidande, som tillfogats djuret, ehuru afseende borde fästas vid både det ena och det andra. För min del har jag svårt att fatta, hvarför t. ex. en stackars åkardräng skall straffas för ett djurplågeri, som torde vara betydligt lindrigare än det, som den förnämde ryttaren utöfvar vid en kapplöpning. Den förre behöfver icke misshandla sin häst på ett sätt, som vittnar om egentlig grymhet, för att straffas som djurplågare, men i det senare fallet lär det fordras, att misshandeln är verkligt grym, d. v. s. har till ändamål offrets pinande; och misshandeln skall äfven vara »uppenbar», hvarigenom brottsbegreppets begränsning ännu snäfvare uppdrages. En cirkusägare kan utan att bli straffad misshandla sina djur, snart sagdt, så mycket han behagar, endast han påstår, att misshandeln är nödvändig för djurens dressyr. Men hvilket högt ändamål, hvilket berättigadt ändamål har då denna dressyr?

Den begränsning af brottsbegreppet, som ligger i ordet »uppenbar», anser utskottet »vara välbetänkt såsom ett uttryck därför, att strafftillämpningen bör så mycket som möjligt frigöras från individuell uppfattning och ställas i beroende af hvad det allmänna rättsmedvetandet kräfver.» Ingen lär dock på fullt allvar frukta, att, om ordet »uppenbar» utgår ur lagtexten, detta skulle hafva till följd, att — som utskottet tyckes befara — äfven »ett lofligt begagnande af djurens arbetskraft eller nödvändigt agande af desamma» skulle räknas såsom djurplågeri och sålunda medföra straffpåföljd. Det tillkommer ju icke personer med — såsom utskottet uttrycker sig — »allt för känsliga sinnen», utan domstolarne att afgöra, om en misshandel i ett gifvet fall skall anses som straffbart djurplågeri eller icke.

Mot uttrycket »misshandel», som enligt förslaget skulle sättas i stället

för uttrycket »uppenbar grymhet», gör utskottet den anmärkningen, att detta uttryck, »såsom egentligen afseende ett positivt handlande, möjligen skulle kunna föranleda tvekan därom, huruvida djurplågeri i annan, mer negativ form vore straffbart.» Jag tillåter mig påpeka, att om den nu använda termen — efter hvad utskottets egen framställning gifver vid handen — vid lagskipningen får en vidsträcktare tillämpning, än hvad ordens egentliga betydelse gifver anledning till, så borde man väl kunna vänta, att domstolarne skulle tolka ordet misshandel så, att någon begränsning utöfver hvad för närvarande i detta afseende gäller icke skulle införas. Och en sådan tolkning låge väl så mycket närmare till hands, som ordet, icke annat än hvad jag vet, i dagligt tal har denna vidsträcktare betydelse.

I fråga därefter om den del af mitt förslag, som gick ut på, att äfven andra djur än husdjur skulle göras till föremål för straffrättsligt skydd, yttrade reservanten, herr Lindhagen, under instämmande af ett stort antal kammarledamöter, följande:

»Utskottets skäl äro enligt min mening dunkla och motsägande. Såvidt man kan finna, rör sig utskottet här med två synpunkter. Utskottet säger — om jag förstått det rätt — att en utsträckning af djurskyddet till djuren i allmänhet skulle enligt utskottets uppfattning dels strida mot det allmänna rättsmedvetandet, dels stöta på synnerligen stora praktiska svårigheter. Men förhåller det sig verkligen så, att detta skulle strida mot det allmänna rättsmedvetandet? Om t. ex. någon skadeskjutit en älg och sedan tillåter sig att upprepade gånger sticka den med knif och sakta pina den till döds — är icke detta ett djurplågeri, som inför det allmänna rättsmedvetandet måste ogillas — och detta i lika hög grad, som om ett liknande förfarande begås vid hemsakt? Eller — för att använda ett exempel, likartadt med det, som i motionen åberopats — om någon infångat en hare och begjuter honom med fotogén och sedan tänder eld på djuret och låter det löpa, är icke detta för det allmänna rättsmedvetandet lika upprörande, som om samma förfarande användes på t. ex. en huskatt? Det är sålunda alldeles tydligt, att åberopandet af det allmänna rättsmedvetandet i detta fall icke har någon grund i verkligheten. Utskottet går också snart från denna sin uppfattning och söker utveckla saken därhän, att i begreppet »egna och andras kreatur» skulle i mycket afsevärd grad inrymmas också de vilda djuren, så att det enligt utskottets uppfattning endast återstår några sällsynta undantagsfall, i hvilka man icke skulle hafva beredt tillräckligt skydd åt vilda djur. Utskottets framställning är här synnerligen dunkel och visar, att utskottet icke tagit

känedom om den motivering, som anförts för det nu gällande stadgandet vid dess tillkomst. Ty af denna motivering framgår uttryckligen, att det endast är djurplågeri mot sådana vilda djur, som användas som hemdjur, som kan falla under strafflagens stadgande. I öfriga fall af djurplågeri mot vilda djur är lagen ej tillämplig, och äfven om enligt utskottets mening straffskyddet skulle erfordras endast för sällsynta undantagsfall, så är väl detta icke något rimligt skäl till, att man skulle underlåta stifta lagen så, att den icke blefve tillämplig äfven för sådana undantagsfall.

Nu menar utskottet vidare, att en sådan lagbestämmelse som den af motionärerna föreslagna skulle stöta på svårigheter vid tillämpningen. Och jag tror, att hela denna fråga hitintills just stupat därpå, att man föreställt sig, att det mötte större praktiska svårigheter vid straffskyddets utsträckning till vilda djur än vid dess tillämpning endast på hemdjuren. Men så förhåller det sig i allmänhet icke. Ty lagen skall enligt sakens natur äfven beträffande de vilda djuren göra sig gällande endast, där någon enligt den allmänna meningen i orten uppenbart öfverskridit måttet af hvad man där i allmänhet tillåter sig mot djuren.

Utskottet har härvid särskildt fäst sig vid det förhållandet, att man icke kan taga hänsyn till den skillnad mellan högre och lägre djurslag, hvilken bör äga rum vid tillämpningen af en dylik lag. Men det är klart, att, då den allmänna rättsuppfattningen är bestämmande för omfånget af lagens tillämpning, denna rättsuppfattning skulle lika fullt komma till inflytande äfven beträffande skillnaden mellan högre och lägre djurslag, en skillnad, som redan nu måste iakttagas, då man skall tillämpa lagen på djurplågeri mot hemdjuren, som ju äfven kunna vara af olika, högre och lägre slag. Utskottet frånträder också sedermera denna sin ståndpunkt, då det säger, att i den mån »en utvidgning af det nuvarande området för begreppet straffbart djurplågeri kommer att uppbäras af det allmänna rättsmedvetandet, torde en förändring af gällande bestämmelser i detta ämne vara behöflig och lämplig samt utan svårighet kunna åvägbringas.»

Reservanterna hafva trots denna sak vara mogen för afgörande nu. Det är ingen, som ens skulle kunna åberopa någon liten fördel af att straffskyddet icke utsträcktes äfven till de vilda djuren. Det är icke lätt att inse, hvarför det, som här gäller hemdjuren, icke äfven skulle få gälla de vilda djuren. Hvarför då icke utsträcka straffskyddet äfven till dessa senare?

Det skall dock icke lyckas kammaren att afföra denna fråga från kammarens bord, och det skall icke lyckas Riksdagen eller lagutskottet

att komma från densamma. Behjärtade personer med intresse för saken skola åter och åter upptaga den; och äfven om häremot upprepas alla dessa dunkla och motsägande skäl, skall man icke förtrötta förr, än frågan vunnit sin lösning.

Att den allmänna opinionen i vårt land allt kraftigare kräfver denna lagstiftnings genomförande, detta bevisas af mångahanda omständigheter och icke minst däraf, att sistlidet är på mindre än 14 dagars tid från allt Sveriges land af personer ur alla samhällsklasser å utlagda listor för anslutning till min motion antecknat sig icke mindre än 11,000 personer och att sedermera under årets lopp ytterligare omkring 9,000 personer tecknat sig.

Denna storartade opinionsyttring, som i sin tid kommer att föreläggas kamrarnes herrar ledamöter, synes vara väl värd att beakta.

Hvad jag nu haft äran anföra, anser jag innebära fullgiltiga skäl för genomförandet af den lagändring jag påyrkat, och jag anhåller därför att få föreslå,

att Riksdagen måtte besluta, att 18 kap. 16 § strafflagen skall erhålla följande förändrade lydelse:

Misshandel af djur straffas med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till fängelse dömas.

Det genom förevarande motion framlagda förslaget till ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen skiljer sig i trenne hänseenden från den nuvarande affattningen af samma lagrum. Dels föreslås nämligen, att ej blott egna eller andras kreatur utan djur i allmänhet skola göras till föremål för straffrättsligt skydd, dels ifrågasättes, att såsom beteckning för straffbart handlingssätt mot djuren skall användas uttrycket »misshandel» i stället för orden »uppenbar grymhet», dels väckes slutligen förslag om borttagande af den i paragrafen stadgade tidsbegränsningen för det fängelsestraff, som vid synnerligen försvårande omständigheter kan ådömas för djurplågeri.

Angående betydelsen af uttrycket »egna eller andras kreatur» hafva olika meningar framträdt. Äfven om man, såsom i rättstillämpningen förekommit, åt detta begrepp gifver en i viss mån vidsträcktare tolkning, än ordalydelsen utvisar och, att döma efter förhandlingarna vid bestämmelsens tillkomst, varit med densamma åsyftadt, innebär emellertid be-

rörda uttryck en strängare begränsning af straffskyddet, än som torde stå i öfverensstämmelse med rättsmedvetandets nuvarande ståndpunkt. Den allmänna uppfattningen har alltmera utvecklats sig i djurskyddsvänlig riktning och betecknar nu enligt utskottets öfvertygelse såsom osedligt och fördömligt hvarje förfarande, genom hvilket utan ett tillfyllestgörande, förnuftigt ändamål lidande afsiktligt tillfogas något djur af viss högre utveckling, oafsedt huruvida djuret är af sådan art, att det kan benämnas »kreatur», eller icke, samt huruvida detsamma är i någons besittning eller befinner sig i fritt tillstånd. Tiden synes därför utskottet vara inne att, i enlighet med hvad redan är genomfördt i åtminstone de flesta modernare strafflagar, utsträcka straffskyddet till djur i allmänhet. Någon anledning att befara missbruk af ett sådant stadgande förefinnes säkerligen icke. En rätt uppfattning af stadgandets innebörd ställer nämligen detsammans tillämpning i beroende af hvad rättsmedvetandet kräver, och i den mån detta medvetande erkänner en skillnad mellan den högre djurvärlden och den lägre, med hänsyn till fysisk utbildning och känslolif särskildt svagt utrustade, kan och bör sålunda detta förhållande beaktas, huru allmänt stadgandet än må vara affattadt. Gränsen i berörda afseende är allt för obestämd och växlande att lämpligen kunna fastställas i lag, och det torde utan våda kunna öfverlämnas åt domstolarna att för hvarje fall pröfva, om och i hvilken utsträckning ådömande af straff för grymhet jämväl mot de lägre slagen af djur påkallas och gillas af det allmänna föreställningssättet.

Däremot anser sig utskottet icke böra tillstyrka förslaget att utbyta orden »uppenbar grymhet» mot uttrycket »misshandel». Äfven med den nuvarande beskrifningen af brottsbegreppet är nämligen ifrågavarande lagrum tillämpligt ej blott på de gröfsta fallen af djurplågeri, då någon plågar endast för det nöje, som beredes honom genom det plågade djurets smärta, utan jämväl på hvarje annat rått och hänsynslöst plågande af beskaffenhet att fördömas af den sunda, naturliga sedlighetskänslan. Lagens lydelse medgifver sålunda ådömande af straff i de fall, då enligt gällande uppfattning och föreliggande förhållanden sådant bör förekomma. Mot uttrycket »misshandel» kan för öfrigt göras den invändning, att detsamma, såsom egentligen afseende ett positivt handlande, möjligen skulle kunna föranleda tvekan om, att djurplågeri i annan, mera negativ form vore straffbart.

Beträffande slutligen det i paragrafen föreskrifna straffmåttet, vill utskottet erinra om, att den nuvarande bestämmelsen, enligt hvilken fängelse i högst sex månader må ådömas, när djurplågeri begåtts under syn-

nerligen försvårande omständigheter, tillkom genom lag den 29 juni 1900. Under den korta tid, som därefter förflutit, har, såvidt utskottet känner, icke visat sig något behof af att utvidga den straffskala, som då ansågs lämplig.

På sålunda anförda skäl hemställer utskottet,

att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 16 § strafflagen skall erhålla följande lydelse:

Visar någon i behandling af djur uppenbar grymhet; straffes med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.

Stockholm den 21 april 1903.

På lagutskottets vägnar:

T. ZETTERSTRAND.

Reservation af herrar Hedenstierna och Sandqvist, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka motionen.

Herrar Hasselrot, G. Andersson, F. Andersson och A. Olsson hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.